

PORIN KRISTILLISEN PÄIVÄKOTI ANKKURIN ESIOPETUSSUUNNITELMA

Luku 5

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Hyväksytty johtokunnan kokouksessa 4.6.2025

SISÄLTÖ

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki.....	3
5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen	3
5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	3
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.....	5
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot.....	5
<i>Ryhmäkohtaiset tukimuodot.....</i>	6
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen.....	8
5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi	9
5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma	10
5.3.3. Tukea koskeva päätös	11
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö.....	13
5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö.....	13
5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö.....	13
5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä.....	14
5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus.....	14
5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu.....	16
5.5.3. Muut opetuspalvelut	18
5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä.....	18
5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen.....	18
5.6. Paikallisesti päätettävät asiat	19

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt⁷⁴ osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain⁷⁵ mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi⁷⁶. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat

⁷⁴Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)

⁷⁵Perusopetuslaki 4 a luku

⁷⁶Perusopetuslaki 20 a §

oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen⁷⁷ tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistytminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa⁷⁸. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisäksi⁷⁹ ennakkoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin⁸⁰, jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhoollon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhoollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoollon toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoollona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata

⁷⁷Perusopetuslaki 20 a §

⁷⁸ HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, s. 77-78

⁷⁹Perusopetuslaki 20 b §

⁸⁰Perusopetuslaki 20 a §

vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoitona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa⁸¹. Opiskeluhoitosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä⁸². Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa⁸³. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisäksi⁸⁴. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

⁸¹Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

⁸²Varhaiskasvatusturvelaki 41 § ja Perusopetuslaki 41 §

⁸³Perusopetuslaki 20 b §

⁸⁴Perusopetuslaki 20 b §

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärhythmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa⁸⁵. Ne ovat yleinen tukiopeus, opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava

⁸⁵Perusopetuslaki 20 b §

suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa⁸⁶. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen⁸⁷ tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmissä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspotilaista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen⁸⁸ tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisuuden sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta

⁸⁶HE 114/2024 vp, s. 57–58

⁸⁷Perusopetuslaki 20 b §

⁸⁸Perusopetuslaki 20 b §

se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilölle lapsia tai opetusta koskevista asioista. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia⁸⁹ viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa⁹⁰. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa⁹¹.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai

⁸⁹Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

⁹⁰Perusopetuslaki 20 c §

⁹¹Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen⁹² tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä⁹³, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveysten palveluja.

5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä⁹⁴ ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua⁹⁵ lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa⁹⁶ on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet.

⁹²Asetus lääikinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)

⁹³Perusopetuslaki 20 c §

⁹⁴Perusopetuslaki 20 d § (1090/2024)

⁹⁵Perusopetuslaki 20 d §

⁹⁶Perusopetuslaki 20 d §

Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja⁹⁷. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat⁹⁸. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain⁹⁹ mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteistä¹⁰⁰. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja¹⁰¹ tai tukipalveluita¹⁰², näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkitsemispalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma¹⁰³. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja¹⁰⁴. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa¹⁰⁵. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

⁹⁷Perusopetuslaki 20 d §

⁹⁸Perusopetuslaki 20 d §

⁹⁹Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁰⁰Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

¹⁰¹Varhaiskasvatusturvalaki 15 b § (1183/2021)

¹⁰²Varhaiskasvatusturvalaki 15 c § (1183/2021)

¹⁰³ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁴ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁵ Perusopetuslaki 20 e §

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan¹⁰⁶.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava¹⁰⁷ tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaiseksi. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti¹⁰⁸.

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

5.3.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös¹⁰⁹ lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia¹¹⁰.

¹⁰⁶ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁷ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁸ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)

¹¹⁰ Hallintolaki

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti¹¹¹. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen.

Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti¹¹². Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella¹¹³ tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua¹¹⁴. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana¹¹⁵. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti¹¹⁶. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain¹¹⁷ mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta¹¹⁵.

¹¹¹ Hallintolaki 34 §

¹¹² Hallintolaki 45 §

¹¹³ Perusopetuslaki 20 d §

¹¹⁴ Perusopetuslaki 42 § (959/2015) ja Hallintolaki 46 § (581/2010)

¹¹⁵ Perusopetuslaki 20 f §

¹¹⁶ Perusopetuslaki 20 e §

¹¹⁷ Perusopetuslaki 20 c § 115

Perusopetuslaki 20 f §

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun¹¹⁸. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhuolto luku 6).

5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä¹¹⁹.

¹¹⁸ HE 114/2024 vp, s. 12

¹¹⁹ Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveystuon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

a) Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitettulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin¹²⁰. Oppivelvollisuus päättyy¹²¹, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta¹²².

Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden¹²³ piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta¹²⁴ tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. 1.8.2025 alkaen lapsikohtaisia tukitoimia koskeva järjestäminen ja päätöksenteko tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin¹²⁵, lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman¹²⁶ ja tukea koskevan päätöksen¹²⁷ mukaisesti.

b) Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

¹²⁰ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²¹ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²² Perusopetuslaki 26 a §

¹²³ Perusopetuslaki 9 §

¹²⁴ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²⁵ Perusopetuslaki 20 d §

¹²⁶ Perusopetuslaki 20 e §

¹²⁷ Perusopetuslaki 20 f §

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin¹²⁸, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta¹²⁹.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevalla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta¹³⁰. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen¹³¹.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

¹²⁸ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²⁹ Oppivelvollisuuslaki 2 §, varhennetun oppivelvollisuuden mukaisia päätöksiä voi valmistella 1.10.2025 alkaen ja päätökset voi ratkaista 1.8.2026–31.8.2026 välillä

¹³⁰ Perusopetuslaki 26 a §

¹³¹ Oppivelvollisuuslaki 3 §

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella¹³². Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³¹. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos

¹³² Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024), voimaan 1.8.2026 131

Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)

esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä¹³³. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava¹³⁴. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta¹³⁵.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³⁶. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen¹³⁷. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua voidaan hyödyntää myös muiden kuin erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetukseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi¹³⁸. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

¹³³ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁴ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁵ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁶ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁷ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁸ Perusopetuslaki 4 a §

5.5.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja¹³⁹ vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa¹⁴⁰ säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määrääjän, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella¹⁴⁰, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä

¹³⁹ Perusopetuslaki 31 §

¹⁴⁰ Perusopetuslaki 18 § (1090/2024) 140

Perusopetuslaki 27 §

syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- Luvun 5.1 osalta
 - Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut
 - Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa
 - Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt
- Luvun 5.2 osalta
 - Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut
- Luvun 5.3 osalta
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
- Luvun 5.4 osalta
 - Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- Luvun 5.5 osalta
 - Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut **(voimaan 1.8.2026)**
 - Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

Luvun 5.1 osalta

- Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut

Perheille, jotka harkitsevat lapsensa hakemista kristillisen koulun perusopetukseen, suositellaan että huoltajat hakevat lapsensa esiopetukseen kristillisen päiväkotin Ankkurin esiopetukseen. Näin lasten esiopetuksessa luomat sosiaaliset suhteet tukevat lapsen sosiaalista sekä pedagogista turvan tunnetta siirryttäessä esiopetuksen jälkeen perusopetuksen itsenäisempään toimintakulttuuriin.

Haku esiopetukseen on tammikuussa, mutta valtaosa huoltajista hakee paikkaa jo marraskuun ennakkohakuaikana. Samalla perhe voi hakea lapselleen täydentävää varhaiskasvatusta.

Ilmoittautumisen yhteydessä on tärkeää tuoda esiin jo tiedossa olevat tuen tarpeet lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisessä, jotta tuki ehditään ottamaan huomioon ryhmää suunniteltaessa. Ennen oppilasvalinnan tekemistä järjestetään esioppilashaastattelu esiopetukseen päiväkodin ulkopuolelta hakevan perheen kanssa. Haastatteluun osallistuvat päiväkodin johtaja, esiopettaja sekä huoltaja(t) ja lapsi.

Lasten edun ja inklusiivisten periaatteiden mukainen esiopetusryhmän suunnitteluprosessi aloitetaan marraskuun ennakkohaun päättymisen jälkeen ryhmän suunnittelun vuosikellon mukaisesti.

Esiopetuksen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen paikalliset käytännöt ja vastuut tulevat päivittymään sitä mukaan, kun valtakunnallisesti julkaistaan lisää tukimateriaalia.

• Päiväkodin johtajan vastuut tuen toteuttamisessa

Päiväkodin johtaja vastaa sovittujen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen käytänteiden toteutumisesta ja lasten tarvitseman tuen järjestämisestä, suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Tämä toteutetaan yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, kristillisen koulun erityisopettajan ja tarvittaessa kiertävän konsultoivan erityisopettajan kanssa.

Päiväkodin johtaja ohjaa, auttaa ja tukee varhaiskasvatuksen opettajia toteuttamaan lain, perusteiden ja lasten tarpeiden mukaista esiopetusta. Päiväkodin johtaja tukee tiimien opettajajohtaisuutta ja esiopetuksesta vastaavaa varhaiskasvatuksen opettajaa, jonka vastuulla on hyödyntää monipuolisten opetusjärjestelyjen, pedagogisten ratkaisujen ja oppimisympäristöjen suomat mahdollisuudet oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämiseksi opetusryhmässään. Ennakoiva tuki on tässä pääosassa. Tärkeää on muodostaa joustavia ryhmiä, suunnitella yhteisopettajuutta erityisopettajan kanssa ja eriyttää opetusta ryhmän edellytysten, vahvuuksien ja tarpeiden mukaisesti yhdessä muun henkilöstön kanssa.

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteiset tuen työkalut ovat päiväkodin johtajan tärkeimmät pedagogisen johtajuuden työvälineet. Ne sisältävät oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen ja oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden ja toimintakulttuurin suunnittelua, arviointia ja kehittämistä.

Päiväkodin johtaja vastaa näiden laadinnasta, käytöstä ja päivityksestä päiväkodissaan

1. Yksikkötasoinen päiväkodin pedagoginen toiminta- ja lukuvuosisuunnitelma
2. Porin varhaiskasvatusyksikön tukitoimivalikko, jossa on eritelty mm. keskeisimpiä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyitä eli hoidollisia, pedagogisia ja rakenteellisia tuen muotoja

3. Ryhmätasoinen ryhmän suunnitelma, jossa yhdistetään lasten vahvuudet, mielenkiinnonkohteet ja tarpeet pedagogiseksi toiminnaksi lasten kanssa. Sen avulla suunnitellaan, arvioidaan ja mietitään konkreettisia oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä ja keinoja kaikkiin arjen tilanteisiin kokopäiväpedagogiikan mukaisesti
4. Lapsikohtaiset pedagogiset suunnitelmat (lapsen oppimissuunnitelma tai tuen toteuttamista koskeva suunnitelma)

- **Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut**

Päiväkotikohtainen varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma ja esiopetuksen lukuvuosisuunnitelma on yhdistetty yhteiseksi pedagogiikkaa, toimintakulttuuria ja tuen järjestämistä ohjaavaksi suunnitelmaksi. Sen nimi on päiväkodin pedagoginen toiminta- ja lukuvuosisuunnitelma. Pedagoginen toiminta- ja lukuvuosisuunnitelma tarkoittaa inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämisen työtapoja, tavoitteita ja käytäntöjä, jotta lakien ja perusteiden teksti muuttuu teoiksi ryhmien ja lasten tasolla. Suunnitelma on pedagogisen johtamisen työkalu. Sen avulla huoltajia tiedotetaan päiväkodin toimintakulttuurin ja pedagogiikan keskeisistä periaatteista, rakenteista, toimintatavoista, vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Suunnitelmassa kuvataan, millaisia oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä esiopetuksessa toteutetaan sekä arvioidaan niiden vaikuttavuus ja riittävyys suhteessa tarpeeseen. Opettajat osallistuvat opetusjärjestelyjen vaikuttavuuden arviointiin yhdessä päiväkodin johtajan kanssa arvioinnin vuosikellon mukaisesti.

- **Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut**

Siirtymävaiheessa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, on tärkeää turvata lapsen oikeus tukeen ja sen jatkumiseen. Jos lapsi on saanut varhaiskasvatuksessa tehostettua tai erityistä tukea eli hoidollisia, pedagogisia tai rakenteellisia tuen muotoja, arvioidaan ennen esiopetuksen alkua hänen saamansa tuen vaikuttavuutta ja tuen tarpeita arviointi- ja siirtopalaverissa yhdessä huoltajan kanssa. Lähettävän tahon opettaja vastaa arvioinnin kirjaamisesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, palaverin koollekutsumisesta ja tekee näiden suhteen tiivistä yhteistyötä erityisopettajan ja tarvittaessa monialaisten yhteistyötahojen kanssa. Erityisopettaja on aina mukana varhaiskasvatuksen tehostetun tai erityisen tuen lasten asioissa. Hän vastaa tuen sovituista käytännöistä tiedottamisesta ja tuen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon siirtymisestä.

Ennen esiopetuksen alkua tehty hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta varhaiskasvatuksessa jatkuu esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa ilman uutta hallintopäätöstä, jos lapsi jatkaa samassa päiväkodissa. Päiväkodin vaihtuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä tarkastellaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain esiopetuksesta kouluun siirtymisen nivelvaiheyhteistyön kuvaus. Siinä avataan mm. nivelvaiheen aikataulut, tiedonsiirtotavat ja ennakoiden turvataan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon siirtyminen. Sen avulla luodaan lasten edun ja tarpeiden mukainen sekä hyvinvointia edistävä nivelvaiheen jatkumo. Yhteinen esiopetuksen ja perusopetuksen pedagogisten asiakirjojen tietojärjestelmä tukee nivelvaiheen sujuvuutta. Yhteisesti sovitut huoltajien osallisuutta ja tietoisuutta korostavat tiedonsiirtokäytännöt ovat tärkeitä luottamuksellisen yhteistyön ylläpitämiseksi ja lasten edun ja oikeuksien toteutumiseksi.

Tuen näkökulmasta esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä tulee erityisesti varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen saatavuus, joustavuus ja monipuolisuus, jotta lasten siirtyminen perusopetukseen sujuu mahdollisimman hyvin lasten osallisuutta, oppimista ja hyvinvointia tukien. Esi- ja alkuopetuksen

siirtymävaiheessa tärkeää on yhteistyö, tiedonsiirto ja mahdollisuuksien mukaan joustava esi- ja alkuopetus. Alkuopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö tulevien koululaisten sijoittamisessa edistää opetusjärjestelyjen järjestämistä tarkoituksenmukaisesti ja opetuksen kannalta välttämätön tieto on tärkeää saada opetusyksikön tietoon ajoissa erityisesti luokkamuotoisen erityisopetuksen ja pienryhmäopetuksen tarvitsijoiden osalta, jotta perusopetusyksikkö voi tehdä päätöksensä erityisluokkien ja pienluokkien osalta.

• **Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt**

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamiseksi tuen työtavat pidetään mahdollisimman yhtenevinä. Molemmissa käytetään tuen tarpeen, määrän ja intensiteetin arvioinnissa yhteisesti sovittuja havainnointi- ja arviointityökaluja esim. tukitoimivalikko osa 3, ikätasoiset havainnointilomakkeet ja oppimisvalmiuskartoitukset.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yksikkökohtainen toiminta- ja lukuvuosisuunnitelma on yhdistetty, jotta lapsille turvataan kokemus yhteneväisestä kokopäiväpedagogiikasta. Kaikissa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ryhmissä tehdään sama pedagoginen ryhmän suunnitelma, joka pitää sisällään sekä varhaiskasvatus- että perusopetuslain ja -perusteiden mukaiset sisällöt.

Porissa kaikille päiväkodissa oleville lapsille tehdään yksilöllinen pedagoginen suunnitelma. Lasten yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetussuunnitelma ovat sisällölliseltä rakenteeltaan mahdollisimman yhtenevät, jotta tuen suunnitteluprosessit ovat sujuvia ja nivelvaihetta tukevia. Lapsen esiopetussuunnitelma pitää sisällään täydentävän varhaiskasvatuksen osalta myös varhaiskasvatussuunnitelman tuen sisällöt.

Porin varhaiskasvatusyksikön tukitoimivalikko osa 3 on käytössä sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa olevien lasten tuen muotojen ja tukitoimien toteutumisen ja riittävyyden arvioinnissa.

• **Luvun 5.2 osalta**

• **Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka ja ryhmätasolla**

Päiväkodin johtaja vastaa lasten tarpeiden mukaisten oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisesta osana päiväkodin toimintakulttuuria. Hän vastaa resurssien jakamisesta ja käyttämisestä lasten ja ryhmien tarpeet sekä henkilökunnan osaaminen huomioon ottaen. Päiväkodin johtajan johdolla tapahtuvan ryhmien suunnittelun yhteistyörakenteet ja vastuut on kuvattu ryhmien suunnittelun vuosikellossa. Päiväkodin pedagoginen tiimi tuo tähän prosessiin asiantuntijuutensa lasten tuentarpeista ja tuen mahdollistavista opetusjärjestelyistä. Päiväkodin johtaja vastaa pedagogisella johtajuudellaan resurssien tarkoituksenmukaisesta hyödyntämisestä, henkilöstön pedagogisen osaamisen kehittämisestä, yhteisopettajuusjärjestelyiden ja opetusryhmien joustavasta muodostamisesta. Päiväkodin kasvatus- ja opetushenkilöstö osallistuu opetusjärjestelyjen toteuttamiseen ja käytön suunnitteluun päiväkodin johtajan kanssa. Päiväkodin johtaja hyödyntää arvioinnin vuosikellon käytäntöjä ja tiimien opettajajohtoisuutta, jaettua johtajuutta ja konsultoivaa kiertävää erityisopettajaa oppimista tukevien opetusjärjestelyiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Opettajan vastuulla on hyödyntää monipuolisesti opetusjärjestelyjen, pedagogisten ratkaisujen ja oppimisympäristöjen mahdollisuudet oppimisen tuessa omassa opetuksessaan ja opetusryhmässään. Esiopetuksesta vastaava varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja suunnittelevat ja toteuttavat tiivistä yhteisopettajuutta oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden

toteuttamiseksi ryhmän tarpeiden mukaisesti. Monikielisten ja -kulttuuristen lasten osalta asiaa tarkennetaan tämän luvun viimeisessä kappaleessa. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden suunnittelussa ja toteuttamisessa voidaan tarvittaessa hyödyntää alueen konsultoivaa erityisopettajaa tai oppilashuollon ammattilaisia.

- **Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut eli tukiopetus, opetuskielen tukiopetus, erityisopettaja opetus**

Esiopetuksesta vastaava opettaja tai opettajat vastaavat ryhmänsä lasten ryhmäkohtaisten tukimuotojen tarpeiden esiin nostamisesta ja niihin vastaamisesta. Opettaja vastaa tukiopetuksen ja opetuskielen tukiopetuksen suunnittelusta ja toteutuksesta muun opetuksen yhteydessä. Toteutukseen osallistuu sovitusti kuitenkin koko ryhmän henkilöstö. Opettaja suunnittelee ryhmäkohtaisia tukimuotoja ensisijaisesti SAK-ajallaan tai yhdessä tiimin kanssa tiimipalaverissa. Tukiopetus tarkoittaa ensisijaisesti lisätuen ja lisäharjoituksen tarjoamista kaikille lapsille tarpeidensa mukaisesti etenkin oppimiskokonaisuuksissa.

Opettaja suunnittelee ja toteuttaa itse tukiopetusta muun opetuksen yhteydessä tai ohjeistaa muun henkilöstön antamaan sitä lapselle pienemmässä ryhmässä ja tarpeen mukaisesti eriyttäen.

Ellei päiväkodin ryhmissä ole säännöllisiä erityisopettajan havainnointi ja suunnittelu käyntejä, niin tarvittaessa opettaja pyytää apua koulun erityisopettajalta lasten tarpeiden mukaisen tukiopetuksen toteuttamiseksi tai erityisopettajan opetustarpeen selvittämiseksi ryhmässään. Opettajajohtoisesti koko tiimi ja erityisopettaja yhdistävät havainnointitietonsa, pedagogisen dokumentointitietonsa ja tuntemuksensa lapsiryhmästä, lasten vahvuuksista ja tarpeista. Sen perusteella he suunnittelevat yhdessä ryhmän kokonaisuus huomioon ottaen lasten tarpeita vastaavaa

- pedagogista, eriyttävää, porrastavaa joustaviin pienryhmiin perustuvaa toimintaa,
- opettajan vastuulla olevaa tukiopetusta,
- opettajan ja erityisopettajan yhteisopettajuuden toteutustapoja,
- erityisopettajan ryhmässä tai pienryhmässä tapahtuvaa erityisopetusta,
- avustajaresurssin hyödyntämistä joustavissa opetusjärjestelyissä,
- arjen toimintojen sujuvoittamista ja strukturointia
- jne.

Opettaja kirjaa ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen suunnitelmat, keinot ja niiden arvioinnin ryhmätasolla ryhmän suunnitelmaan tai lapsitasolla lasten yksilölliseen esiopetussuunnitelmaan. Yhteinen esiopetuksesta vastaavan varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan suunnittelu on tärkeää ja sen avulla ryhmäkohtaiset tukimuodot rakennetaan muun opetuksen yhteyteen ja sovitaan työnjaosta, joustavista ryhmäjaosta ja siitä mitä, kuka, missä, milloin ja miten kukin aikuisista ryhmän kanssa toimii.

Ryhmien suunnittelun vuosikellon mukaisesti suunnitellaan lasten tarpeita ennakoiden esiopetusryhmän koostumusta ja ryhmäkokoa.

Porin kaupungilla on isoissa päiväkodeissa integroitua erityisryhmiä, joissa on kokoaikainen erityisopettaja ja siellä hän vastaa tukiopetuksen, opetuskielen tukiopetuksen ja erityisopettajan opetuksesta ryhmässään yhteistyössä ryhmän muun henkilöstön kanssa.

Porin oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut monikielisten ja -kulttuuristen lasten osalta

Kieli- ja kulttuurikoordinaattori koordinoi kielitietoista sekä monikielistä ja -kulttuurista varhaiskasvatusta ja vastaa sen rakenteiden ja käytäntöjen

yhdenmukaisesta ja tasa-arvoisesta kehittämisestä. Hän tukee ja vahvistaa koko henkilöstön tietotaitoa monikielisten- ja kulttuuristen lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemisessa ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa. Tavoitteena on yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa kehittää ryhmien inklusiivista toimintakulttuuria ja henkilöstön tietotaitoa järjestää monikielisten ja -kulttuuristen lasten tarpeiden mukaista opetusta.

Kieli- ja kulttuuriopettajat vastaavat tietotaidon jakamisesta opettajille monikulttuuristen lasten oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista. Tällä työllä varmistetaan monikulttuuristen lasten oikeus yhdenvertaiseen oppimiseen ja suunnitelmien muuttuminen teoiksi lasten tasolla. On tärkeää ymmärtää, että S2-opetus eli kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyitä ja ne molemmat ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa.

Tärkeimmät kieli- ja kulttuuriopettajien työtavat ovat:

- kielitietoisuuden oppimisympäristön kehittäminen esihenkilön ja henkilöstön kanssa
- opetuskielen tukiopetuksen suunnittelu opettajan kanssa ja sen mallinnus
- yhteisopettajuuden suunnittelu opettajan kanssa ja sen mallinnus
- joustavissa pienryhmissä tapahtuvan suomi toisena kielenä opetuksen suunnittelu, toteutus ja mallinnus yhteistyössä ryhmän henkilöstön kanssa
- lasten suomen kielen kehityksen ja eri tiedon ja taidonalojen käsitteiden oppimisen ja ymmärtämisen kartoitus- ja seurantamenetelmien mallinnus ja tietotaidon jakaminen niihin liittyen

Kieli ja kulttuuriopettaja siirtää sovittujen käytäntöjen mukaisesti asiakkuuden erityisopettajalle, jos hänellä yhdessä opettajan kanssa herää huoli oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden, yleisen tukiopetuksen tai opetuskielen tukiopetuksen riittämättömyydestä.

• Luvun 5.3 osalta

- **Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut**

Päiväkodin johtaja vastaa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden arvioinnista, lapsikohtaisiin tukitoimitarpeisiin vastaamisesta ja Porin varhaiskasvatusyksikön sovittujen tuen käytänteiden toteutumisesta päiväkodissaan.

Esiopetuksesta vastaava varhaiskasvatuksen opettaja ja henkilöstö vastaavat ryhmänsä ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja niihin liittyvistä kirjauksista käytäntöjen mukaisesti. Riittävyyden arvioinnin välineitä ovat mm.

- lasten yksilöllisten tarpeiden havainnointilomakkeet ja oppimisvalmiuskartoitukset,
- ryhmäkohtaisten oppimisen ja esiopetukseen osallistumista tukevien opetusjärjestelyiden ja tuen muotojen muokkaaminen ja tehostaminen lapsen tarpeiden mukaisesti,
- pedagoginen dokumentointi,
- lasten mielipiteen ja itsearvioinnin sovitut työtavat
- tukitoimivalikon osa 3.

Tukitoimivalikon osan 3 avulla tiimi arvioi ja kehittää esiopetuksen toimintakulttuuria ja ryhmän ohjaustapoja opettajajohtoisesti. Tiimi arvioi sen perustella yksittäisten lasten tarvitsemien yksilöllisten hoidollisten, pedagogisten ja rakenteellisten tuen muotojen ja yksilöllisten tukitoimien laatua, määrää ja intensiteettiä.

Opettaja vastaa yhteyden otosta päiväkodin johtajaan ja koulun erityisopettajaan, jos hänellä arvioinnin myötä herää huoli ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittämättömyydestä. Päiväkodin johtajan, opettajien ja koulun erityisopettajan yhteistyössä arvioidaan ja suunnitellaan ensin ryhmäkohtaisten tukimuotojen tehostamista ja tuen resurssien uudelleen järjestelyä. Jos se ei tuota tulosta arvioidaan moniammatillisesti päiväkodin ja ryhmän tuen resurssien kokonaisuus. Sen pohjalta tehdään yhteinen suunnitelma lapsikohtaisten tukitoimien ja tuen toteuttamisen suunnitelman sisällöstä ja huoltajien kuulemiskäytäntöjen sekä päätöksen valmistelun monialaisesta yhteistyöstä ja aikataulutuksesta. Opettaja kutsuu huoltajat kirjallisesti kahta viikkoa ennen palaveria hallintolain mukaiseen kuulemispalaveriin eli esiopetuskeskusteluun ja ohjaa huoltajat tutustumaan arvioinnin ja tuen toteuttamisen suunnitelman kirjauksiin ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen perusteluihin ennen palaveria. Opettaja vastaa tuen toteuttamisen suunnitelman toteuttamisesta, arvioinnista ja päivityksestä.

Opettaja ja erityisopettaja arvioivat ja suunnittelevat yhdessä erityisopettajan antaman ryhmässä tapahtuvan säännöllisen erityisopetuksen tarpeen, sisällön, säännöllisyyden ja toteutustavat. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tarkoituksenmukaisen yhdistämisen kannalta on tärkeää, että samanaikais- ja yhteisopettajuuden järjestelyitä ja joustavia opetusryhmittelyjä suunnitellaan opettajan ja erityisopettajan tiiviissä yhteistyössä säännöllisesti.

- **Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu**

Kristillisen koulun erityisopettaja valmistelee lapsikohtaisten tukitoimien päätöksen. Valmistelussa hän tarkastelee sovittujen yhdenvertaisten käytäntöjen mukaisesti monialaisena yhteistyönä tehtyä arviointiprosessia ja tuen toteuttamisen suunnitelmaan kirjattuja yksilöllisten tukitoimien tarpeen perusteluita. Hän varmistaa, että kirjauksissa tulee esiin hallintolain mukainen huoltajan kuuleminen ja lapsen mielipiteen ikätasoinen selvittäminen. Kun tuen toteuttamisen suunnitelman selvitys- ja kirjausprosessit ovat lain, perusteiden ja paikallisesti sovitun tuen hallintopäätösprosessikuvauksen mukaiset, lähettää koulun erityisopettaja päätösehdotuksensa päiväkodin johtajalle päätettäväksi. Päiväkodin johtajan tekemästä päätöksestä annetaan huoltajalle päätöstiedoksianto. Päätös raukeaa viimeistään, kun esiopetus päättyy.

Päätösprosessissa arvioidaan samalla esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen taso. Jos siinä kiertävän konsultoivan erityisopettajan arvioinnin perusteella on muutostarpeita, niin tehdään samanaikaisesti myös täydentävän varhaiskasvatuksen hallintopäätös varhaiskasvatusyksikön päällikön toimesta. Perusteena päätökselle on samassa tuen toteuttamisen suunnitelmassa kirjatut lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjen mukaiset kohdat.

- **Luvun 5.4 osalta**

- **Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa**

Pedagogisen dokumentoinnin, lasten itsearvioinnin ja näkemysten esiin saamisen sekä toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin osallistamisen työtavat kuvataan yksikön toiminta- ja lukuvuosisuunnitelmassa. Niitä tarkennetaan tarvittaessa ryhmän pedagogisessa suunnitelmassa, lapsen opetussuunnitelmassa tai tuen toteuttamisen suunnitelmassa. Huoltajien ja lasten toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin osallistamisen työtavat kuvataan Porin varhaiskasvatuksen arvioinnin vuosikellossa, yksikön toiminta- ja lukuvuosisuunnitelmassa ja tarkennetaan ryhmän suunnitelmassa. Niitä kaikkia arvioidaan ja päivitetään tarvittaessa.

- **Opiskeluhoiltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet**

Keskiössä on yhteisöllinen opiskeluhoito päiväkodissa. Sitä toteuttaa koko varhaiskasvatuksen henkilöstö monialaisena yhteistyönä huolehtiessaan lasten kokonaisvaltaisesta kasvusta, kehityksestä, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Yhteistyötä tehdään lisäksi oppilashuoltopalvelujen ammattilaisten ja hyvinvointialueen kanssa (lapsiperhepalvelut, neuvola, koulukuraattori ja koulupsykologi). Monialainen yhteistyö perheen tukiverkoston tai lasta tutkivan tai kuntouttavan tahon kanssa on myös tärkeää.

Neuvolan 6- vuotistarkastus on keskeisessä roolissa ammattilaisten kanssa tehtävässä yhteistyössä. Tarvittaessa sen yhteydessä saadaan lapsen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen, terveyteen tai hyvinvointiin liittyvää terveydenhuollon konsultaatiota tai neuvontaa. Jos esiopetuksessa on huolta lapsesta, niin huoltajien luvalla voidaan olla yhteydessä neuvolan terveydenhoitajaan jo ennen tarkastusta. Terveydenhoitaja voi huoltajan luvalla olla tarkastuksen jälkeen yhteydessä esiopetuksen opettajaan tai erityisopettajaan. Lapsen edun ja hyvinvoinnin toteutumiseksi voidaan myös pitää tarvittaessa monialainen yhteistyöpalaveri tarkoituksen mukaisella ja yksilöllisesti arvioidulla kokoonpanolla huoltajien, neuvolan, kasvatus- ja perheneuvonnan, perhekeskuksen kuntoutustyöryhmän, monialaisen lapsiperhettiin ja esiopettajan kesken. Koulupsykologia ja koulukuraattoria voidaan konsultoida tai pyytää yksilölliseen oppilashuoltopalaveriin lapsen hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Hyvinvointi alueen kanssa tehdään oppilashuollollista yhteistyötä mm. perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteisissä alueiden oppilashuoltoryhmissä.

• Luvun 5.5 osalta

- Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut (voimaan 1.8.2026)

Täydennetään myöhemmin

- Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen esiopetuspaikassa. Sairaalassa potilaana olevan oppilaan esiopetus järjestetään tarvittaessa Tiilimäen koulussa.

- Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut

Sovitetaan lapsikohtaisesti erikseen

- Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Päiväkodin johtaja tekee hallintopäätöksen huoltajan hakemuksesta esiopetukseen osallistumisajan lyhentämisestä tai esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä.

Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen.

- Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

Päätöksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta myöhemmin tekee koulun rehtori. Lapsen toisen esiopetusvuoden tavoitteena on kouluvalmiuden vahvistaminen lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.